

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research

Cilt: 14 Sayı: 77 Nisan 2021 & Volume: 14 Issue: 77 April 2021

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

EĞİTİM UYGULAMA OKULLARINDA GÖREV YAPAN ÜCRETLİ ÖĞRETMENLERİN ÖZEL EĞİTİM VE ENGELLİ ÖĞRENCİLERE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ *OPINIONS OF PAID TEACHERS WORKING IN EDUCATION PRACTICE SCHOOLS ABOUT SPECIAL EDUCATION AND DISABLED STUDENTS*

Kazım ALAYBAY*

Öz

Bu araştırma Özel Eğitim Uygulama Okullarında görev yapan ücretli öğretmenlerin özel eğitim ve engelli öğrencilere yönelik görüşlerini incelemeyi amaçlamıştır. Bu çalışmada olgubilim (fenomenoloji) modeli kullanılmıştır. Araştırma Ankara ilinde Özel Eğitim Uygulama Okullarında görev yapan on ücretli öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Araştırma verilerini elde etmek için veriler yapılandırılmış görüşme sorularıyla elde edilmiştir. Verilerin analizi için içerik analizinden kesit alma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre öğretmenlerin sizce özel eğitim okulları gerekli midir? Sorusuna öğretmenler özel eğitim okullarının gerekli olduğunu ve öğrenciye çok önemli beceriler kazandırdığını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin sizce özel eğitim ve engelli öğrencilerin olumlu yönleri nelerdir? Sorusuna öğretmenler öğrencilerinin özel yetenek alanları olduğunu ve saf, duygusal, samimi olduklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin sizce özel eğitim ve engelli öğrencilerin olumsuz yönleri nelerdir? Sorusuna öğretmenler öğrencilerin davranış ve öğrenme sorunları olduğunu ve bazı öğretmenlerin ise olumsuz yanı olmadığını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin aldığınız özel eğitim kursu için neler düşünüyorsunuz? Sorusuna öğretmenlerin bir kısmı çok fayda gördükleri ve bu kursla özel eğitim alanını tanıdıklarını, bir kısmı ise teorik olarak öğrendikleri ancak uygulama eksiklikleri olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin özel eğitim okullarında sınıf yönetimine ilişkin görüşleriniz nelerdir? Öğretmenlerin büyük çoğunluğu sınıfta otoriter olmak ve öğrenciyi iyi tanımak ve çevre düzenlemesi yapmak gerektiğini ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Özel Eğitim, Yetersizlik, Özel Eğitim Uygulama Okulları, Ücretli Öğretmen.

Abstract

This research aims to examine the opinions of the substitute teachers who work in Special Education and Practice Schools about special education and disabled students. Phenomenology model was used in this research. This research was carried out with 10 substitute teachers who are working in Special Education and Practice Schools in Ankara. Semi-structured interview questions were used to obtain research data. For the analysis of the data, the sectioning method from the content analysis was used. According to the result of research, are special education schools necessary? For this question, the teachers stated that special education schools are necessary and that these schools provide very important skills for students. What are the positive aspects of special education and disabled students according to your opinion? For this question, the teachers stated that their students had special talent areas and that they were pure, emotional and sincere. What are the negative aspects of special education and disabled students according to your opinion? For this question, the teachers stated that the students had behavioural and learning problems. What do you think about the special education course that you have received? For this question, some of the teachers stated that they benefited very much and they recognised the special education field with this course, and some of them stated that they learned theoretically but there were their deficiencies in practice. What are your opinions about classroom management in special education schools? A great majority of teachers stated that it is necessary to be authoritative in the classroom and to get to know the student well and to make environmental arrangements.

Keywords: Special Education, Disability, Special Education Practice Schools, Substitute Teacher.

* Özel Eğitim Öğretmeni, Gölbaşı Özel Eğitim Uygulama Okulu ve Özel Eğitim İş Uygulama, Ankara, y.efe3460@hotmail.com

1. GİRİŞ

Eğitim bireyin bütün yönleriyle gelişmesine fırsat veren uzun soluklu bir süreçtir. Eğitim bireyin yetenek ve davranış değiştirmesine ve ilerlemesine yardımcı olarak bulunduğu toplumla bilinç kazanmasını sağlar (Çağlar, 2009). Bu görev ise elbette öğretmenlere düşmektedir. Öğretmenlik, bir iş değil, bireyin sevgisini, duygularını ve düşüncelerini içine kattığı bir yaşama tarzı olmalıdır. Bu sebeple bu alanda çalışacak kişiler bu özelliklerini gözden geçirip, doğru adım attıklarından emin olmalıdırlar (Alkan, Çevik ve Perkmen, 2012). Çünkü çocuklara gelecek nesilleri yetiştirecekler öğretmenlerdir. Öğretmenler bilimselliği ve sanatkarlığı birlikte yoğuran kişiler olmalıdırlar. Bu sebeple öğretmenlik güzel meslek grubudur (Akay ve Boz, 2011). Buna karşın öğretmenlikte bazı stresli durumlardan dolayı psikolojileri olumsuz etkilenebilmektedir. Bu durumda öğretmenlerin öğrencilerine, meslektaşlarına ve velilere olumsuz tutum takınmasına neden olabilmektedir (Girgin ve Baysal, 2005)

Öğretmenlik mesleği içinde ise özel eğitim öğretmenliği ayrı bir yere sahiptir. Buna karşın özel eğitim öğretmenliği zor bir meslektir ve özel eğitim öğretmenlerinde tükenmişlik düzeyleri yüksektir (Arslan ve Arslan, 2014). Çünkü engelli öğrencileri kontrol etmek çok zordur. Bu öğrencilerin eğitiminde de çeşitli sorunlar yaşanmaktadır (Başaran, 2001). Örneğin eğitimlerinde çok yavaş ilerleme kaydedilebilmektedir (Sucuoğlu ve Kuloğlu, 1996). Bunun yanında engelli öğrencilerde çok fazla davranış problemleri görülebilmektedir (Billingsley ve Cross 1991). Bunların yanında eğitim sistemindeki belirsizlikler ve günlük politikalara bağlı sistem değişiklikleri, öğretmenin verilen değerdeki azalma sayılabilir (Akçamete, Kaner, Sucuoğlu, 2001).

Bu araştırma özel eğitim alanında çalışan ücretli öğretmenlerin alanı nasıl algıladıklarını görmemizi sağlaması ve bu alanda ilk olması nedeniyle önemli olduğu düşünülmektedir. Alan dışından gelen ücretli öğretmenlerin özel eğitim alanına bakış açılarını bilmek bundan sonra özel eğitim alanında öğretmen yetiştirmeyi ve ücretli öğretmen yetiştirme biçiminin fikirler vermesi açısından önemlidir. Bunun yanında bundan sonra ücretli öğretmenlerle yapılacak çalışmalara fikir vermesi açısından önemlidir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Özel Eğitim Uygulama Okullarında görev yapan ücretli öğretmenlerin özel eğitim ve engelli öğrencilere yönelik görüşlerini incelemeyi amaçlamıştır.

Bu genel amaç altında araştırmanın alt amaçları;

- Ücretli öğretmenler sizce özel eğitim okulları gerekli midir? Sorusuna yönelik ne düşünülmektedirler?
- Ücretli öğretmenler sizce özel eğitim ve engelli öğrencilerin olumlu yönleri nelerdir? Sorusuna yönelik ne düşünülmektedirler?
- Ücretli öğretmenler sizce özel eğitim ve engelli öğrencilerin olumsuz yönleri nelerdir? Sorusuna yönelik ne düşünülmektedirler?
- Ücretli öğretmenler aldığınız özel eğitim kursu eğitimi için neler düşünüyorsunuz? Sorusuna yönelik ne düşünülmektedirler?
- Ücretli öğretmenler Özel eğitim okullarında sınıf yönetimine ilişkin görüşleriniz nelerdir? Sorusuna yönelik ne düşünülmektedirler?

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, katılımcılar, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizine yer verilecektir.

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma Özel Eğitim Uygulama Okullarında görev yapan ücretli öğretmenlerin özel eğitim ve engelli öğrencilere yönelik görüşleri incelemeyi amaçlamıştır. Bu sebeple bu çalışmada olgubilim (fenomenoloji) modeli kullanılmıştır. Olgubilim bildiğimiz buna karşın ayrıntılı olarak bilgi sahibi olmadığımız olaylara odaklanmaktadır. Farklı bir ifade ile yaşadığımız toplum da olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi farklı bir biçimde karşımıza çıkan olguları inceleme amacıyla olan bir yöntemdir. (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

2.2. Katılımcılar

Bu araştırmanın katılımcıları 2019-2020 eğitim- öğretim yılında Ankara iline bağlı özel eğitim uygulama okullarında görev yapan ücretli öğretmenlerle gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlere ait demografik bilgiler tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Öğretmenlere Ait Demografik Bilgiler

Öğretmen kodu	Yaş	Cinsiyet	Özel eğitimde çalışma yılı	Mezun olduğu bölüm
Ö1	38	Erkek	9	Astronomi, uzay bilimleri, matematik
Ö2	31	Bayan	4	Seramik öğretmeni
Ö3	41	Bayan	2	Astronomi, uzay bilimleri, matematik
Ö4	31	Bayan	1	Açık öğretim çocuk gelişimi
Ö5	26	Bayan	1	Felsefe
Ö6	39	Bayan	9	Kamu yönetimi çocuk gelişimi
Ö7	40	Erkek	8	Siyaset bilimleri Uluslararası ilişkiler
Ö8	24	Bayan	2	İşletme
Ö9	40	Bayan	7	Güzel sanatlar bölümü
Ö10	25	Bayan	2	Türk dili ve edebiyatı

2.3. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanması için demografik bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

2.3.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi formunda yaş, cinsiyet, çalışma yılı, mezun olduğu branş soruları bulunmaktadır.

2.3.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

Araştırma verilerinin toplanması için yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanmıştır. Yıldırım ve Şimşek, (2006) göre yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanırken, katılımcıya yönlendirilecek sorular anlaşılabilir olmalı, açık uçlu olmalı, odaklı soru olmalı, kişiyi yönlendirmemeli, farklı anlamlara gelmemeli ve sorular bir mantık sırasınında sorulmalıdır.

Yarı yapılandırılmış görüşme soruları araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Sorular harılandırıldıktan sonra üç özel eğitim uzmanının, üç ölçme değerlendirme uzmanının ve bir Türk dili uzmanın görüşlerine sunulmuştur. Soruların anlaşılıp anlaşılmadığını kontrol etmek için 3 öğretmenle pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışma sonunda soruların anlaşılır olduğu gözlenmiş ve sorulara son şekli verilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme soruları aşağıda sunulmuştur.

1. Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Özel Eğitim Uygulama Okullarında görev yapan ücretli öğretmenlerin özel eğitim okullarının gerekliliğine ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Özel Eğitim Uygulama Okullarında görev yapan ücretli öğretmenlerin özel eğitim ve engelli öğrencilerin olumlu yönlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Özel Eğitim Uygulama Okullarında görev yapan ücretli öğretmenlerin özel eğitim ve engelli öğrencilerin olumsuz yönlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Özel Eğitim Uygulama Okullarında görev yapan ücretli öğretmenlerin aldıkları eğitime (özel eğitim kursu) ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Özel Eğitim Uygulama Okullarında görev yapan ücretli öğretmenlerin sınıf yönetimine ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Özel Eğitim Uygulama Okullarında görev yapan ücretli öğretmenlerin alan mezunu özel eğitim öğretmenlerine ilişkin görüşleri nelerdir?

2.4. Verilerin Toplanması

Veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Öncelikle Ankara milli eğitim müdürlüğünde yasal izin alınmıştır. Okul müdürlerine yasal izin tebliğ edilmiştir. Okul müdürlerinde gönüllü öğretmenler ile telefonla ön görüşme yapılmıştır. Ön görüşmede araştırmanın amacı anlatılmıştır. Daha sonradan görüşmeye gönüllü olarak katılmak isteyenlerle internet uygulaması üzerinden konuşmak için uygun bir gün ve saat belirlenmiştir. Ön görüşmede öncelikle araştırmanın amacı anlatılmıştır. Katılımcıya görüşmenin kayıt altına alınacağı belirtilmiş ve görüşme kayıtlarının gizli kalacağı ve araştırmacı dışında sade iki kişinin daha göreceği belirtilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde Betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek, (2006) göre betimsel analiz yönteminde elde edilen veriler önceden karar verilmiş temalara uygun olacak şekilde özetlenmesi ve yorumlanmasına olanak veren bir yöntemdir. Bu yöntemde araştırmacı görüşlerine uygun olarak doğrudan alıntılara başvurmaktadır. Temel amaç okuyucuya özet bir yorum sunmaktır.

Bu araştırmada öncelikle veriler yazıya aktarılmıştır. Daha sonra veriler analiz edilmiştir. Analiz edilirken araştırma soruları ve daha önceden belirlenmiş temalara dikkat edilmiştir. Üçüncü doğrudan alıntılar yapılmıştır. Son aşamada ise araştırmacı bulgularını açıklamış alanyazını ile ilişkilendirmiştir. Veriler analiz edilirken öğretmenlerin isimleri kullanılmamıştır. Öğretmenlere Ö1, Ö2 gibi kod isimler verilmiştir.

2.6. Geçerlilik ve Güvenirlilik

Araştırmanın iç geçerliliğini için veriler üzerinde yorum yapılmadan olduğu gibi sunulmuştur. Ayrıca görüşme veriler araştırmacı haricinde iki özel eğitim uzmanı tarafından dinlenerek analiz edilmiştir. Analizlerden sonra verilerin doğru kodlanma yüzdesi hesaplanmıştır. Araştırmanın güvenilirlik hesaplamasında Miles ve Huberman'ın (1994) belirttiği Güvenirlilik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) *100 formülü kullanılmıştır. Birinci uzmanla %93, ikinci uzmanla %95 uyum olduğu ve ortalama olarak %94'lik uyumluluk gözlenmiştir. Miles ve Huberman'a (1994) göre %70 ve üstü ortalamalar görüş birliği için güvenilir kabul edilir. Bu araştırmanın geçerliliği için üç özel eğitim uzmanından 3 ölçme değerlendirme uzmanının uzman görüşüne başvurulmuştur.

3. BULGULAR

1. **Sizce özel eğitim okulları gerekli midir?** Araştırma sırasında görüşülen öğretmenlerden elde edilen bulgulara göre özel eğitim okullarının gerekli olduğunu ve öğrenciye çok önemli beceriler kazandırdığını düşünmektedirler. Aşağıda öğretmenlerin bu konu ile ilgili görüşlerine yönelik görüşlerinden kesitler verilmiştir.

"Gereklidir. Öğrencilerin öz bakım, sosyal ve iletişim becerilerin gelişimi için gereklidir. Hem sosyal hayata katılabilmeleri hem de yaşamlarını bağımsız bir şekilde sürdürmeleri için gerekli olduğunu düşünüyorum." (Ö1)

"Bu çocuklar evde çok kaldıkları için sosyalleşmesi açısından çok önemli oluyor. Okulda kendi aralarına sosyalleşmesi iyi bir şey." (Ö8)

2. **Sizce özel eğitim ve engelli öğrencilerin olumlu yönleri nelerdir?** Araştırma sırasında görüşülen öğretmenlerden elde edilen bulgulara göre bazı öğrencilerin özel yetenek alanları olduğunu (%30) belirten öğretmenler bulunmaktadır. Aşağıda öğretmenlerin bu konu ile ilgili görüşlerine yönelik görüşlerinden kesitler verilmiştir.

"Özel öğrencilerin özel yetenekli sahip oldukları alanlar olabiliyor hocam biliyorsunuz. Bu ancak eğitimle keşfediliyor ben öyle düşünüyorum. Mesela örneğin resim ve matematiğe özel bir yeteneği olan bir çocuk eğitimle ortaya çıkarılabilir. Bu yönü geliştirilebilir topluma kazandırılabilir." (Ö6)

"Bazı öğrencilerin özel becerileri oluyor hocam onlar var. Bizde o alanları geliştiriyoruz." (Ö3)

Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük (%80) çoğunluğu ise öğrencilerin saf, duygusal, samimi olduklarını ifade etmişlerdir. Aşağıda öğretmenlerin bu konu ile ilgili görüşlerine yönelik görüşlerinden kesitler verilmiştir.

"Onlar özel çocuklar oldukları için saf sevgi dolu olduklarını düşünüyorum. (Ö1)

“Öğrencilere göstereceğiniz sevgi olsun, şefkat olsun, verdiğiniz eğitim olsun öğrenciler bunlara olumlu karşılık verebiliyorlar ve bunlar olumlu yönler olduğunu düşünüyorum.” (Ö6)

3. Sizce özel eğitim ve engelli öğrencilerin olumsuz yönleri nelerdir? Araştırma sırasında görüşülen öğretmenlerden elde edilen bulgulara göre öğrencilerin davranış ve öğrenme sorunları (%60) olduğunu belirten öğretmenler bulunmaktadır. Aşağıda öğretmenlerin bu konu ile ilgili görüşlerine yönelik görüşlerinden kesitler verilmiştir.

“öğrencilerin dikkatleri kısa süreli ve kısa yorulurlar. Bunu da bağırma, ağlama, kendine vurma davranışları gösterirler bu yüzden aynı nitelikteki çalışmalar öğrencilerin çabuk yorulmasına neden olur.” (Ö2)

“şöyle engelli öğrencilerin olumsuz yanı davranış problemi olan bireylerin toplum tarafından maalesef dışlanıp yanlış anlaşılıyor bu yanlış anlaşılmanın önüne geçmek için daha çok böyle bireylerle empati yapmalı ve gereken özen göstermeli.” (Ö4)

Araştırmaya katılan öğretmenlerin bazıları bu öğrencilerin olumsuz yanı olmadığını (%40) ifade etmişlerdir. Aşağıda öğretmenlerin bu konu ile ilgili görüşlerine yönelik görüşlerinden kesitler verilmiştir.

“Onların olumsuz yönleri yoktur bence..” (Ö1)

“Ya çocukların olumsuz yönleri diye bir şey olmaz bence fakat imkânların olanakların bazen öğretmenleri zorladığı şartlar olabiliyor.” (Ö7).

4. Aldığınız özel eğitim kursu eğitimi için neler düşünüyorsunuz? Araştırma sırasında görüşülen öğretmenlerden elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin çok fayda gördükleri ve özel eğitim alanını tanıklarını (%50) ifade etmişlerdir. Aşağıda öğretmenlerin bu konu ile ilgili görüşlerine yönelik görüşlerinden kesitler verilmiştir.

“Ben faydalı olduğunu düşünüyorum. Hem sınıf yönetimi hem de problem davranışların sonlandırılmasında ve alan bilgisi açısından faydalıdır”. (Ö1)

“Kendi adıma bana çok şey kattı hocam. Zaten formasyonum olduğu için yani daha da çok geliştiğini düşünüyorum. Özellikle fayda gördüğüm sınıf yönetimi ve davranış problemleri sayılmada etkili olmuştur bu eğitimle.” (Ö7)

Öğretmenlerin bazıları (%50) ise teorik olarak öğrendikleri ancak uygulama eksiklikleri olduğunu ifade etmişlerdir. Aşağıda öğretmenlerin bu konu ile ilgili görüşlerine yönelik görüşlerinden kesitler verilmiştir.

“Yüzeysel bir eğitim. Yüzeysel bir eğitim kursu teorik olarak faydalı pratik olarak fayda sağlamadı bana” (Ö4)

“Şöyle düşünüyorum tabii ki teorik olarak önemli bilgi edindik ama uygulamada aldığımız eğitim yeterli olmadı.” (Ö3)

5. Özel eğitim okullarında sınıf yönetimine ilişkin görüşleriniz nelerdir? Araştırma sırasında telefonla görüşülen öğretmenlerden elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin büyük çoğunluğu sınıfta otoriter olmak gerektiğini (%90) ifade etmişlerdir. Aşağıda öğretmenlerin bu konu ile ilgili görüşlerine yönelik görüşlerinden kesitler verilmiştir.

“Özel eğitim okulları diğerlerinde farklı oldukları için aslında bu biraz daha ön koşuldur. Kararlı olmak en önemli koşuldur. Bu ilki. Velinin desteği ile kararlı olursak çocuklar açık bulamıyorlar. Bu hususlar sınıf yönetiminde önemli olduğunu düşünüyorum” (Ö1)

“Her çocuğun farklı engeli ve davranış özelliği olduğu için ot erite kurmak çok önemli.” (Ö3)”

Araştırmaya katılan öğretmenler bir tanesi öğrenciyi iyi tanımak ve çevre düzenlemesi yapmak gerektiğini ifade etmiştir. . Aşağıda öğretmenlerin bu konu ile ilgili öğretmenin görüşü verilmiştir.

“Sınıf içerisinde öğrenciye kuralları benimsetmek için otorite sahibi olmak gerekir”.(Ö5)

Öncelikle etkili bir sınıf yönetimi için sınıfların fiziksel olarak iyi düzenlenmesi öğrencilerin hoşlandığı ve hoşlanmadığı, sevdiği sevmediği durumları bilmesi problem davranışların çözülmesinde etkili olacaktır.” (Ö2).

4. TARTIŞMA

“Öğretmenlerin sizce özel eğitim okulları gerekli midir?” sorusuna öğretmenler özel eğitim okullarının gerekli olduğunu ve öğrenciye çok önemli beceriler kazandırdığını ifade etmişlerdir. Alanyazınına baktığımız da bu konuyu destekleyen bulgular olduğunu görmekteyiz. Kaynaştırma uygulamasında özellikle orta ve ağır derecedeki yetersizliği olan bireylerin normal gelişim gösteren

bireylerden farklı ortamlarda eğitim alması gerekmektedir (Akçamete, 2009). Farklı bir ifade ile yetersizliği olan bireylerin “özelliklerine uygun şekilde düzenlenmiş” eğitim ortamlarında verilmesini ifade etmektedir. Buna karşın son yıllarda dünyada ve ülkemizde bütünleştirme kavramı ön plana çıkmaktadır. Bütünleştirmede ise okul uygulamalarının, orta ve ağır düzeyde yetersizliği olan çocukları da kapsayacak şekilde normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı okullara devam etmelerini ifade etmektedir (Hammeken, 2000).

“Öğretmenlerin sizce özel eğitim ve engelli öğrencilerin olumlu yönleri nelerdir?” sorusuna öğretmenler öğrencilerinin özel yetenek alanları olduğunu belirtmişlerdir. Alan yazınına baktığımızda bu araştırma bulgularını destekleyen görüşler bulunmaktadır. Varış ve Hekim (2017) özel gereksinimli bireyler yetenekleri ölçüsünde eğitim almaları gerekmektedir. Güven (2011) göre yetersizliği olan çocukların normal gelişim gösteren çocuklar gibi farklı seviyelerde müzikal yetenekleri ile dünyaya geldiklerini belirtmiştir. Önal ve Çaydere (2011) otistik çocukların müziğe yetkin olduklarını ifade etmişlerdir. Turan (2004) göre yetersizliği olan bireylerin güzel sanatlara özel yetenekleri olabilmektedir ve bu güzel sanatlar derslerini onlara sağlamak gelişimlerine önemli katkılar sağlayacaktır. Bu araştırma sonucuna göre de yetersizliği olan bireylerinde özel yetenekleri olabileceğidir. Bu özel yetenek alanlarının geliştirilmesi yetersizliği olan bireylerin kendine güvenlerini arttırabilir. Bunun yanında öğretmenlerin sizce özel eğitim ve engelli öğrencilerin olumlu yönleri nelerdir? Sorusuna öğretmenlerin büyük çoğunluğu öğrencilerin saf, duygusal, samimi olduklarını ifade etmişlerdir.

“Öğretmenlerin sizce özel eğitim ve engelli öğrencilerin olumsuz yönleri nelerdir?” sorusuna öğretmenler öğrencilerin davranış sorunları olduğunu belirtmişlerdir. Alanyazınına baktığımızda yetersizliği olan bireylerin davranış problemleri olduğunu belirten araştırmalara rastlanmaktadır. Busch, Pederson, Espin, ve Weissenburger (2001), Kaner, Şekercioğlu ve Yellice-Yüksel (2007), Yavuz ve Özgür (2016) ve Yavuz (2018) göre yetersizliği olan öğrencilerde yoğun davranış problemleri bulunmaktadır. Bunlara paralel olarak Kırcaali-iftar (2013), Koegel, Matos-Freeden, Lang ve Koegel (2011) ve Kurt (2012) göre otizm spektrum bozukluğu olan bireylerde yoğun davranış problemleri görülebilmektedir.

“Öğretmenlerin sizce özel eğitim ve engelli öğrencilerin olumsuz yönleri nelerdir?” sorusuna öğretmenlerin bazıları ise öğrencilerin öğrenme sorunları olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca Eripek (2005), Sucuoğlu (2010) ve Hughes, Copeland, Agran, Wehmeyer, Rodi ve Presley (2002) göre zihin yetersizliği olan bireylerde öğrenme sorunları gözlenebilmektedir. Bu davranış ve öğrenme problemleri de öğretmenlerde genel anlamda tükenmişliğe neden olabilmektedir (Kaner, Şekercioğlu ve Yellice-Yüksel, 2007; Yavuz ve Özgür, 2016).

“Öğretmenlerin sizce özel eğitim ve engelli öğrencilerin olumsuz yönleri nelerdir?” sorusuna araştırmaya katılan öğretmenlerin bazıları ise öğrencilerin olumsuz yanı olmadığını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin bu görüşleri onların yaşama bakış açılarıyla veya yaşam doyum düzeyleri ile ilişki olabilir. Alanyazınına baktığımızda yaşam doyum düzeyi yüksek olan bireylerin olaylara daha pozitif, olumlu ve mutlu bakmaktadır (Avşaroğlu ve Okutan, 2018). Öğrencilerin olumsuz yanı olmadığını ifade eden öğretmenlerin yaşam doyum düzeyleri yüksek olabilir.

“Öğretmenlerin aldığınız özel eğitim kursu için neler düşünüyorsunuz?” sorusuna öğretmenlerin çok fayda gördükleri ve bu kursla özel eğitim alanını tanıdıklarını ifade etmişlerdir. Alanyazınına baktığımızda Özyürek (2008) göre özel eğitim alanında öğretmen açığı bulunmaktadır. Milli eğitim bakanlığı ise bu açığı gidermek için çeşitli hizmet içi kurslar düzenlemektedir. Araştırmaya katılan öğretmenler bu kursla özel eğitim alanını öğrendiklerini ifade etseler de alan yazınında hizmet içi eğitimlerle farklı branşlardan özel eğitim alanına gelen öğretmenlerin alanda zorlandıklarını ifade eden görüşler bulunmaktadır. Çetin (2004) göre “üniversitelerin diğer bölümlerinden mezun olan eğitimcilerin problem davranışlarla başa çıkma, materyal hazırlama, eğitimi planlama, eğitim ortamını yapılacak öğrenme etkinliğine göre düzenleme, öğrencinin performansını belirleme gibi özel eğitim uygulamalarında özel eğitim bölümünden mezun olan eğitimcilere göre daha fazla güçlük yaşamaktadırlar. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısı ise teorik olarak öğrendikleri ancak uygulama eksiklikleri olduğunu ifade etmişlerdir.

“Öğretmenlerin özel eğitim okullarında sınıf yönetimine ilişkin görüşleriniz nelerdir?” sorusuna öğretmenlerin büyük çoğunluğu sınıfta otoriter olmak ve öğrenciyi iyi tanımak ve çevre düzenlemesi yapmak gerektiğini ifade etmişlerdir. Alanyazınına baktığımızda iyi bir sınıf yöntemi için ve öğrencilerin davranışlarını kontrol etmek için yönetmek için öncelikle sınıfın fiziksel düzenlenmesinin yapılması sınıf kurallarının oluşturulması ve sınıfta olumlu bir sınıf ortamının oluşturulması gerekmektedir. Bu kuralları uygularken otoriter bir tutum içinde olmaksızın tutarlı olmak gerekmektedir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

Bu araştırma bu araştırmaya katılan on öğretmen Ankara ili ve bu araştırma soruları ile sınırlıdır. İleriki araştırmalarda farklı illerde ve farklı ücretli öğretmen gruplarıyla gerçekleştirilebilir. İleri ki araştırmalarda özel eğitim alanında çalışan kadrolu ve ücretli öğretmenlerin yaşam doyumu düzeyleri ve mesleki tükenmişlik düzeyleri karşılaştırmalı incelenebilir.

5. SONUÇ

Araştırma sonucuna öğretmenler özel eğitim okullarının gerekli olduğunu ve öğrenciye çok önemli beceriler kazandırdığını ifade etmişlerdir. Öğretmenler özel eğitim ve engelli öğrencilerin özel yetenek alanları olduğunu ve saf, duygusal, samimi olduklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler öğrencilerin davranış ve öğrenme sorunları olduğunu ve bazı öğretmenlerin ise olumsuz yanı olmadığını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin bir kısmı çok fayda gördükleri ve bu kursla özel eğitim alanını tanıdıklarını, bir kısmı ise teorik olarak öğrendikleri ancak uygulama eksiklikleri olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu sınıfta otoriter olmak ve öğrenciyi iyi tanımak ve çevre düzenlemesi yapmak gerektiğini ifade etmişlerdir.

KAYNAKÇA

- Akay, H., & Boz, N. (2009). *The effect of problem posing oriented calculus-II instruction on academic success. Research in Mathematical Education*, 13(2), 75-90.
- Akçamete, G. (Ed.) (2009). *Geleneksel eğitim okullarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Akçamete, G., Kaner, S. ve Sucuoğlu, B. (2001). *Öğretmenlerde tükenmişlik iş doyumunu ve kişilik*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Alkan, M., Cevik, B., & Perkmen, S. (2012). Pre-service music teachers' vocational satisfaction: Person-environment fit approach. *British Journal of Music Education*, 371-385. doi:doi.org/10.1017/S0265051712000241
- Arslan, G. ve Arslan, G. (2014). Zihin engelli bireylere eğitim veren öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi (Tokat ili örneği) [An investigation of burnout levels among teachers working with mentally handicapped individuals (The case of the city of Tokat)]. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 49-66. DOI Number: <http://dx.doi.org/10.12973/jesr.2014.42.4>
- Avşaroğlu, S. ve Okutan, H. (2018). Zihin engelli çocuğu olan ailelerin yaşam doyumları, iyimserlik ve psikolojik belirti düzeylerinin incelenmesi. *ANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(1),59-76.
- Başaran, I. (2001). Özel eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin çalışma koşulları, *Ege Eğitim Dergisi*, 1(1). 41-53.
- Billingsley B. S. ve Cross L. H. (1991). Teachers' decisions to transfer from special to general education. *The Journal of Special Education*, 24(4), 496-511.
- Busch, T. W., Pederson, K., Espin, C. A. & Weissenburger, J. W. (2001). Teaching students with learning disabilities: perceptions of a first-year teacher. *The Journal of Special Education*, 35(2), 92-99.
- Çağlar, S., 2009. *Uluslararası hukuk ve Türk hukuk sisteminde engellilerin eğitim hakkı ve devlet yükümlülükleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; İstanbul
- Çetin, Ç. (2004). Özel eğitim alanında çalışmakta olan farklı meslek grubundaki eğitimcilerin yaşadığı güçlüklerin belirlenmesi. *Özel Eğitim Dergisi*, 5 (13), 5-46. DOI: 10.1501/Ozlegt_00000000073
- Eripek, S. (2005) *Zeka geriliği*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Girgin, G. ve Baysal, A. (2005). Zihinsel engelli öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyi ve bazı değişkenler (İzmir örneği). *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi*, 18, 3-15.
- Güven, E. (2011). *Kaynaştırma uygulamasının yapıldığı sınıflarda işbirlikli öğrenmenin müzik öğretimi üzerindeki etkileri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Hammeken, P. A. (2000). *Özel Eğitimde Bütünleştirme Başarı için 450 Strateji*. (çev. ed. Ümit Şahbaz), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Hughes, C., Copeland, S. R., Agran, M., Wehmeyer, M. L., Rodi, M. S., ve Presley, J. A. (2002). Using self-monitoring to improve performance in general education high school classes. *Education and Training in Mental Retardation and Developmental Disabilities*, 37, 262-272.
- Kaner, S., Şekercioğlu G. ve Yellice-Yüksel, B. (2008a). *Öğretmen mesleki öz- yetkinlik ölçeği geliştirme çalışması*. Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Kongresinde sunulmuş bildiri, Ankara.
- Kırcaali-iftar, G. (2013). Otizm spektrum bozukluğuna genel bakış. E. Tekin-iftar (Ed.).*Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar ve eğitimleri*. Ankara: Vize.
- Koegel, L., Matos-Freeden, R., Lang, R., & Koegel, R. (2011). Interventions for children with autism spectrum disorders in inclusive school settings. *Cognitive and Behavioral Practice*, 18, 421-588.
- Kurt, O. (2012). Otizm spektrum bozukluğu ve bilimsel dayanaklı uygulamalar. Elif Tekin İftar (edit).*Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar ve eğitimleri*, (s.83-1120), Ankara: Vize.
- Miles, M. B., cve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Önal, O. ve Çaydere, Ö. Ö. (2011). Otistik çocuklarda müzik eğitimi. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6, (2),225-235.

- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliđi (2018). *Resmî Gazete*, Sayı: 30471
- Özürlüler Şurası Ön Komisyon Raporları (1999). Ankara.
- Özyürek, M. (2008). Nitelikli öğretmen yetiştirmede sorunlar ve çözümler: özel eğitim örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 189-226.
- Sucuoğlu, B. (2010). Zihin engelli bireylerin özellikleri (edit, Sucuoğlu, B.) *Zihin engelliler ve eğitimleri*. (s, 203-238), Ankara: Kök yayıncılık
- Sucuoğlu, B. ve Kuloğlu, N. (1996). Özürlü çocuklarla çalışan öğretmenlerde tükenmişliğin değerlendirilmesi, *Türk Psikoloji Dergisi*, 10 (36),44-60.
- Sucuoğlu, B., & Kargın, T. (2006). *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları: Yaklaşımlar, yöntemler, teknikler*. İstanbul:Morpa Yayıncılık.
- Turan, A. (2004). *Zihinsel engellilerde resim eğitimi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Varış, Y. A. ve Hekim, M. M. (2017). Özel Gereksinimli Bireyler ve Müzik Eğitimi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3),29-42.
- Yavuz, M. (2018). Kaynaştırma Sınıflarında Çalışan Öğretmenlerin Kişilerarası Öz-Yeterlik İnançlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(6), 2057-2067
- Yavuz, M. ve Özgür, H. (2016). Otistik spektrum bozukluğu olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 47-67.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.